

Vår tredje termin med cirkeln "Lite om vårt gamla Angered" har resulterat i detta tillägg. Några cirkeldeltagare har kommit till, andra har slutat. De som har kommit till är: Ingemar Andersson, Bengt Gustafsson och Roland Gustafsson. I medeltal har vi varit 18 deltagare varje cirkelkväll och vi har haft roligt och trevligt. Vi har som tidigare samlats i Gunnilse Gamla Småskola, det hus som först var sockenmagasin i Agnesberg men som flyttades hit år 1890 och blev skolbyggnad med lärarbostad och skolsal. Vinden behöller fortfarande som sädesmagasin den gjordes om till vävsal så sent som 1987 av samma energiska gäng som räddade småskolan från rivning några år tidigare. De flesta av oss har gått våra 2 första skolår i just den sal där vi nu har samlats.

En av cirkelkvällarna såg vi Jens Edvardssons videofilm om Vättlefjäll och Lärjeådalen.

Erik Jarevall, vår tidigare rektor, visade sin trevliga bildserie och berättade intressant och trevligt om Angered från forntid till nutid.

Elisabet Sandgathe har renskrivit och sammanställt vårt material.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sida

2. Lite mera om kyrkan
3. Flera skolminnen
4. Tegelbruket, isupplag, affärer
6. Korta historier om människor i Angered
13. Lite om väder
14. Tattare och Luffare
16. Dialektord
17. Gårdar, småställen och deras ägare
36. Alla minns vi andra världskriget
40. Rättelser i den tidigare sammanfattningen

Kyrkan

1933 var en stor restaurering av Angered's Kyrka färdig. Nästa restaurering utfördes på 1960-talet. Den gången fick vi bland annat nya bänkar. Alla bänkdörrarna måste då breddas, det visade sig då att två av dörrarna var kopior. Bjälken närmast läktaren var dålig och måste skarvas. Det fanns ingen möjlighet att få tag på en likadan bjälke, flera plankor måste fogas samman för att få de rätta måtten. John Larsson, Åke och Henry Svensson skötte snickerierna och Frits Gustafsson och Vahlgren målningen, allt efter konservatorns anvisning.

Från september 1990 till 20/4 1991 har vår kyrka åter varit stängd för restaurering. Vid invigningen, som förrättades av kyrkoherde Gunnar Kampe hade samlats nära 300 personer. Kyrkan har nu svagt rosafärgade väggar, taket med sina moln har blivit rengjort, gesimsen runt taket är i ganska starka blå och lila nyanser. Vi har fått tillbaka tavlan med det tomma korset som altartavla. De båda andra tavlorna hänger på långväggarna. Vi har dessutom fått tillbaka tavlan från historiska museet. Den föreställer ett "Quinnoaltare" och skänktes till kyrkan av handelsmannen Johan Hertwegh och hans kära syster 1699. I slutet på 1800-talet lämnades den till Historiska Museet. Den smälter fint in i kyrkans nya färger och pryder sin plats över sidodörren på vänstra långväggen. De båda snedställda väggarna i koret är borttagna. Där finns nu istället bänkar för kören. Orgeln är restaurerad och ombyggd, den har blivit mycket bra. Plats har ordnats för att kyrkobesökare skall kunna hänga av ytterkläder, toalett med skötbord har inretts. Överhuvudtaget har kyrkan nu blivit vackrare och mera välkomnande.

Under första hälften av 1900-talet hade kyrkan en mycket stark ställning i Gunnilse Angered. Både i kyrkan och i Missonskyrkan samlades mycket folk på sön- och helgdagarna. Alla vi som deltar i cirkeln minns de lugna söndagarna då inget arbete som inte var absolut nödvändigt fick utföras. Inget handarbete, sömnad, stickning eller virkning fick förekomma. Barnen fick inte leka för vilda högljudda lekar, inte klippa med saxar. Föräldrar och barn följdes åt till kyrkan. De vuxna hade tid att gå på promenad med barnen, läxor som annars förekom varje kväll hade reducerats till en psalmvers. Alla vi i cirkeln är överens om att den nya tiden med tjutande vedsågning och motorgräsklippning på söndagarna absolut inte är någon förbättring för någon av oss.

Kyrkoherde Erik Almén försökte hålla sina församlingsbor i tukt och Herrans förmaning. Gösta Alm plöjde på söndagen, kyrkoherden förebrädde honom för detta men Gösta (Skåningen) svarade: "Tåget går ju på söndag". Kullberg på Rågård lagade sitt tak när kyrkoherden körde förbi på sin väg till Angered kyrka. Där fick kyrkoherden svaret: Vilket är bäst att jag sitter i kyrkan och tänker på det läckande taket, eller att jag sitter här och tänker på vår Herre och kyrkan?

Flera skolminnen

I småskolan en lördag på vårterminen 1932 hände det att lärarinnan Cecilia Johansson svimmade. Hon satt vid katedern och sjönk bara ihop över den. En liten flicka som nyligen sett sin pappa dö ropade att "fröken är dö för så gjorde min pappa också!" 2 av barnen, Elsa och Villy sprang in till ålderdomshemmet och sade ifrån till föreståndarinnan. Frökens syster som för tillfället var på besök i Gunnilse kom ut på trappan och undrade vad som stod på. Vi talade om för henne att fröken var död och sedan rusade vi allesammans hem så fort vi kunde för att berätta för våra föräldrar. Ytterst få hade telefon på den tiden, men Rodins hade. Sonen Ville kom snabbt hem, han hade lyckats få lift med en varubil. Fru Rodin blev bekymrad, i lärarbostaden fanns ingen telefon men hon hittade på att ringa till ålderdomshemmet och där fick hon lugnande besked. Fröken hade bara svimmat och barnen skulle komma tillbaka till skolan på måndagen.

Birger Rytters började som lärare för 5-6 klasserna i Gunnilse år 1930. Han hade en hel del nya idéer. Barnen skulle helst äta grovt knäckebröd och rivna morötter varje dag och varje ny dag skulle börjas med kall avrivning. Kall avrivning gick till så att en handduk doppades i kallt vatten, hela kroppen skulle sedan gnuggas med denna våta kalla handduk! Alla barnen följde inte hans rekommendationer. Redan de första åren av hans tjänstgöring ordnade han "kabaréaftnar" där barnen fick spela "Examen i Ruskaby skola" sjunga och dansa. Elin Hallgren-Lundin fick sjunga solo "Tidigt med solen jag följer min hjord ifrån by". Poesi av våra mest kända svenska skalders deklamerades. Astrid Zachrisson läste t ex E. A. Karlfeldt: Min Guddotter. Astrid fick också vara lärarinna i Ruskaby Skola, hon var den enda som hade långa flätor som kunde sättas upp i knut.

En ung mor fru Hamrén satt på "scenen", gungande sin lilla pojke på knät medan barnen sjöng "Rida Rida Ranka". Både pojkar och flickor fick utföra en ringdans under tiden de sjöng en sång som de kallade trallen. Flera föreställningar fick hållas, detta var något helt nytt och alla ville komma och se. Kollekt togs upp och pengarna räckte till en väggklocka till skolsalen och 1 veckas lägerskola på Axvalla hed med utflykter till olika mål i Västergötland. 10 par skidor inköptes också som skolbarnen sedan kunde få låna på raster och gymnastikstimmar.

B. Rytters startade Gunnilse Röda Kors och även en Ungdomens Röda Kors. U.R.K. lades ganska snart ner men ännu efter 50 år har vi kvar vår R-K avdelning. Kyrkokören som ännu finns kvar startades också av Rytters.

Tegelbruket

1936 köpte "Gunnilse Tegel" Larsgården och Skandinavians då största och modernaste tegelbruk byggdes. Ett stickspår från Västgötabanan gjorde att teglet snabbt kunde transporteras ut till kunderna. Även råvaror som t e x sågspån kom på järnvägen. Arbetet var som vid alla tegelbruk säsongarbete. Vid högsäsong fanns ungefär 100 anställda. Många kom långa vägar för att arbeta på tegelbruket. De allra flesta var svenskar men även tyskar kom och vi fick vänja oss vid namn som Möhrphal, Wandschneider och Westfahl. En del bodde i statarstugan på Larsgården, många hyrde in sig hos bönderna eller hos de arbetare som hade hus eller villor. Eftersom de var så många byggdes Gunnilses första hyreshus Tegelbacken. Det var Gunnilse Tegel som byggde och huset bestod av 8 lägenheter. Det ligger kvar ännu vid Lexbydalsvägen. Arbetet var varmt och slitsamt och pågick dygnet om. Det underlättades väl lite av det goda kamratskap som rådde. Sågspånen sögs upp ur järnvägsvagnen genom ett grovt rör. En gång kanade en ung pojke ner genom röret. Han tyckte väl att det såg roligt ut, ungefär som en rutschkana. Kamraterna skojade med honom och satte igång fläkten: Pojkstackaren blev naturligtvis helt "igenmurad" av sågspån men klarade sig utan större men.

Tegelbruket var modernt men chefen var av den gamla stammen. Hans kontorsfönster vette ut mot arbetsplatsen och ve den arbetare som vågade ta 2 minuters ledigt under arbetstid. En modern maskin installerades som gjorde att 40.000 tegelstenar/dag kunde tillverkas. Produktionen lades ned på 1950-talet, sedan stod de stora byggnaderna och förföll tills någon gång på 1960-talet då de revs och brändes.

Yngve Johansson har berättat om tegelbruket.

Vi hade också en Valvfabrik där det göts betongpålar, block, plattor och hela valv. Den startades år 1938 av Bernhard Nilsson, Holma. Valvfabriken låg strax väster om Gunnilse Tegelbruk och sysselsatte ung 30 personer. De arbetade 3-skift, arbetet pågick även söndagar. Valvfabriken lades ner 1962.

En firma "Bergström" sågade is på Långvattnet. Isen kanade i en ränna från Långvattnet och ner till Espered. De hade stora isupplag och fryshus. Isen såldes till Fiskhamnen och affärer. En del finare hushåll hade kylskåp och dit kom iskarlen och lämnade is. Han hade en stor tång som han bar det droppande isstycket med.

Ända in på 40-talet hade affärerna bit- och strösocker, mjöl, gryn och salt i stora lådor. Dessa lådor var populära bland småflickorna som dockskåp. Kaffet maldes i affären och allt förpackades i 1/2 - 1 - 2 kg påsar.

Reklam med flygmaskin förekom ibland. Utställningsåret 1923 skrevs "Persil" på himlen med ett plan, Persil var ett vanligt tvättmedel då.

I Göteborg hade man många mjölkaffärer ända in på 1950-talet. Där handlade man mjölk i 1/2 eller 1 liters flaskor. I en del affärer kunde man få köpa mjölk i medförd flaska. Grädde fanns i småflaskor på 2,5 dl eller 1/2 liter. I dessa affärer köpte man också smör och bröd. Inget annat fick lov att säljas. Var 14:e dag kom hälsovårdsnämnden och kollade hygien och renlighet och att alla lagar efterlevdes. Dessa affärer tillhörde 2 butikskedjor, Arla och Direkt.

Korta historier om människor i Angered

Robert Gustafsson, Storegården var hemmansägare, hade ett charkuteri i Saluhallen och handlade dessutom med hästar. Gunnilses bönder köpte sina hästar av Robert, de vände sig till honom med sina önskemål om en stor rejäl häst eller en lugn och säker häst o.s.v. Robert försökte då skaffa en häst som passade vederbörande.

En häst på 30- 40-talet kostade 1.000 - 1.300 kronor. Robert förde noggranna räkenskaper över hästar som köptes och såldes. T. ex. 1 häst med bläs, inköpspris och försäljningspris, datum när den köptes och såldes. Vem som sålt och vem som köpt hästen. Ibland hämtades hästarna långt upp i Västergötland eller från Halland. Under andra världskriget fick Robert skriva till Landsfiskalen för att få köpa 2 hästar från Fjärås och överföra dem från Hallands till Elfsborgs län. Robert hade naturligtvis en och annan kund som inte var riktigt nöjd. Johan i Krokeryd kom till Storegården en gång och träffade Lilly Andersson i trädgården. Efter en stunds samtal frågade Lilly och vad gör Johan här då? "Jo! sa Johan, jag skulle köpa mig en ny halter häst".

"Men vad skall Johan med en halt häst? va det inte bättre med en som inte var halt?

- Har du nånsin hört talas om att Robert i Skintera har sålt annat än halta hästar? Det var nog mest skämt för en vecka senare hämtade en glad Johan en ny häst hos Robert.

Roland talade om att han hade fått stryk av sin pappa en gång. När Robert skulle sälja en häst som Roland, då ungefär 5 år gammal, tyckte mycket om sa han - "Ska du köpa den hästen som sparkas så hemskt? Köparen blev förvånad och kanske lite konfunderad över pojkens påstående och Robert blev naturligtvis arg. Hästen var snäll och lugn men som sagt Roland ville inte att den hästen skulle säljas.

Oskar och Axel var två bröder som de flesta i Gunnilse kände till. Oskar hade en väldig aptit när han fick något som han tyckte om. En gång hade Anna Gustafsson bakat ett stort fat tunna pannkakor till frukost åt familj och drängar. Oskar "råkade" komma in först, satte sig vid frukostbordet, tog fatet, kniv och gaffel och åt upp alltsammans! När han var färdig var han säkert mycket mätt och kanske lite skamsen för han sa: "Du, jag ska nog inte ha nån kvällsmat i kväll"! Oskar blev ibland tagen av polisen och fick tillbringa någon tid inom galler och lås. Då skrev hans bror Axel till honom: "Ta nu vara på dina surt förvärvade kronor och kasta inte bort dem på strunt". När Oskar sen blev utsläppt stod Axel och mötte honom och det blev en liten fest.

På 1960-talet berättade fru Julia Häggman att när hon som 13-14-åring i slutet av 1800-talet tjänade som piga på en stor gård på Inland fick hon börja arbetet vid 4-5-tiden på morgnarna. Hon skulle tända i köksspisen innan hon gick med de andra pigorna till lagården för att mjölka. Hela dagarna fick hon arbeta hårt, när kvällen äntligen kom stupade hon i säng. Hon berättade att hon hade så mycket arbete att sköta och blev så trött att hon inte hann eller orkade sköta sitt långa hår. Alla vardagar knöt hon bara en huvudduk (sjalett) om, endast på söndagarna hade hon tid att "re ut det" (kamma det väl). Där arbetade hon i ungefär 2 år sedan flyttade hon till en annan gård och fick det bättre. Som gift hade Julia under svåra tider gått till slakthuset och köpt horn. Hornen koktes och hennes man August pressade dem i en form, skar ut dem och putsade dem. Putsningen tog lång tid, de skulle var släta och blanka när sedan Julia stod på torget och sålde dem.

På 1930-talet hade August Häggman arbete i Gårdsten. Han sprängde för väg och till makadam. På den tiden fick han betalt för 2 timmars gångväg. Bröderna Karl och Oskar Häggman var ute som "knektar" i det militära samtidigt, de gjorde 2 möten om året. Eftersom inte båda fick heta Häggman kallade man Oskar för Hägg och Karl för Gren, Karl Häggman-Gren.

Inte alltid var väl det så roligt med de gamla knektnamnen som båtsmännen blev tilldelade utan att få bestämma själva. Att heta Välkommen eller Lustig kunde nog ha sina sidor och man förstår att de gärna bytte om till vanliga sonnamn, Men dessa namn hade säkert en förmåga att hänga kvar i släkten och i generationer och betraktades kanske så småningom nästan som öknamn.

Axelina Olsson född 15/9 1870, död 23/1-1960.

Hon var hushållerska hos Adolf Andersson, Hultet, Gunnilse men först var hon piga i Holta möjligtvis hos Karl Johansson i Hundstuga, Stenkullen. Johannes Fredman blev så småningom ägare till Holta. Johannes gifte sig med Albertina i Gunsered. Lina var kvar hos dem som piga till 1909 eller 1910. Adolf var då ensam, hans mor var död så Adolf behövde hjälp. Lina svarade ja när Adolf frågade. Något giftermål blev det inte. Adolf ville att de skulle gifta sig men Lina tyckte att han var för sjuklig. Albert Andersson hade hört att ringarna var för dyra så det blev inget gifte - Sverige första sambo-par förtäljer sägnen. Lina var född på Högen, Olofstorp. Adolfs hem var Holta. Adolf var ett original rädd för väder och vind. Klädd i storväst både vinter som sommar, halsduk för mun och näsa när han gick ut. Innanfönstren inne året om. Lina var klädd i fotsid kjol, huvudduk och förkläde. Så var det lopporna, Lina och Adolf hade inte smutsigt men innestängt. Det var väl därför lopporna trivdes. De själva hade inte ont av dem men vi som kom på besök blev antastade och lopporna fick känna ungt friskt blod. Holger hade hälsat på Lina och Adolf kom hem med en loppfamilj,

far och mor och 6 loppungar. De hamnade hos sonen Roger. Det blev ett loppknäppande.

Adolf blev dålig, Lina kunde inte sköta honom hemma, han kom till Ålderdomshemmet. Det fanns ingen hemvård på den tiden men Adolf trivdes aldrig, han fick inte ha alla underskjortorna på sig som han var van att ha hemma. Man han fick i alla fall sluta sina dagar där. När vi hjälpte dem någon gång skulle vi alltid ha mat och den bestod alltid av köttbullar, sås och potatis, lingonsylt och sagogrynssoppa till efterrätt. Efter ett besök sa alltid Adolf "Tack för titten". Holger gick dit med mjölk åt dem några gånger i veckan.

Tack till Alice Fredman som skrivit detta.

Gunnilse Angered hade varit en liten lugn byggd där alla kände varandra. Inga större händelser timade och man förstår vilken uppståndelse det väckte när man fick höra att ett mord hade skett där. Året var 1906 och den tragiska händelsen beskrevs i tidningarna, till och med ett skillingtryck, en beskrivande visa, trycktes och såldes. Prästen predikade om ungdomens förfall och dåliga seder. "Gunnilse var utskämt". På den tiden dömdes en mördare till 25 års fängelse, möjligen förkortat till 20 år.

Angered har ändrats mycket sedan den tiden. Då kanske det bodde 2000 personer i Angered, 1991 är vi ungefär 40.000. En hel del av det våld som händer i Göteborg är tyvärr lokaliserat till Angered. Så blir det tydligen ganska ofta i nybyggda områden och vi har i Angered fått inte mindre än 5 olika nya stadsdelar: Hjällbo, Hammarkullen, Gårdsten, Lövgärdet och Rannebergen.

Karl Martens var ett av Gunnilses original. Han var grosshandlare och var antagligen ganska förmögen. Säkert gick en hel del av hans pengar åt till bro över Lärjeån och till ordentlig väg fram till hans hem. Hans fru dog och hans dotter gifte sig. Vad som hände sedan vet vi inte men han flyttade ifrån sitt hem, dottern och svärsonen övertog huset. Själv byggde han sig en stuga av diverse material på en tomt som han fick köpa av August Andersson "Stialiden". Han använde bl. a. sockerlådor som han fick i affärerna. "Ingen annan här har så fint trävirke som jag, äkta päronträ" sa han med glimten i ögat. En tid hade han 4 hundar, en tid hade han ett otal katter (ungefär 15 st) i stugan. Han hade det säkert svårt under de kalla krigsvintrarna stugan var ju dragig och ute var det kanske -30°. Han blev flera gånger beskylld för att stjäla höns eller någon tupp, men om det bara var ont förtal vet vi inte. Ingen rättegång hölls, ingen dom och ingen möjlighet för honom att försvara sig. Han fick öknamn, skolbarnen kallade honom för Gustaf Adolf och han gick till lärarinnan för att klaga. Fröken Cecilia Johansson tog inte så allvarligt på det utan svarade att: "De kanske tycker att ni är lik Gustaf Adolf". Han kallades också för "hönegubben" vilket någon kvick

Ak-arbetare gjorde om till "Koko". Detta öknamn förföljde honom sedan och han led säkert av att höra barn och ibland även vuxna ropa efter honom när han kom på sin cykel. Eric Johansson hjälpte honom ibland med matvaror o.s.v. Han var för stolt för att be om något fattigvårdsbidrag. Vi vet inte så mycket om människan Karl Martens, egentligen bara att han hade en mycket vacker handstil och att han var noga med titlar. Självt ville han kallas Herr Martens och när han skrev på kuvertet till tidningsbudet, skrev han Herr Åke Svensson. Han flyttade så småningom från vår byggd.

Angereds- och Bergumspojkarna slogs ofta. Namnet på en del "slagskämpar" känner vi till i Pålman Erik, Wentzel på Lexby Mader, Varpekalle, Hjalmar, Arnold i Bingared o.s.v. Det var väl inte så illa menat men någon gång kunde det gå till överdrift. Som när Angeredspojken slog en Bergumspojke med en knapprem: d v s en rem som var besatt med mässingsknappar.

Hjalmar tog en gång en svängel (dragkrok av trä) med till dansbanan där han visste att han skulle stöta ihop med någon som han råkat bli ovän med. Gudskelov eller tyvärr för Hjalmar slog den andre ner honom innan han hunnit göra bruk av sitt fruktansvärda vapen.

Till ungdomens glädjeämnen hörde att "skåda brud". En gång skulle Hjalmar skåda brud i Stenared. Eftersom vägen dit var lång åkte han efter häst och bredvid den hästen som drog vagnen rastade han en annan häst som kanske var sjuk, ty den var mycket mager. En fin fru bland gästerna retade sig på "aparna" som kommit för att se brudparet och allra mest retade hon sig på Hjalmar. "Det var bättre att Hjalmar åkte hem och forade den magre hästen"! Hjalmar var aldrig svarslös: "Om frua tar sej på r--a så är det inte så frackt där heller" Frackt = fett, kan också betyda bra. Hjalmar använde ofta drastiska ordstäv eller ordspråk: "Tomma tunnor skramla mest", "Östanvind och Kärringträta, börjar med storm och slutar med väta". Andra ordspråk som vi kommer ihåg: "De e så brått som skulle en raka smör ur elden", "Den som visslar kallar på den onde". Hjalmar gav ett råd till en granne som inte hade några arvingar: "Du ska göra slut på dina pengar för annars tar bara staten dom och staten är en dålig mjölkeko, sparkar själv ut mjölka.

Hjalmar var egentligen både snäll och barnkär. Dagmar Hallgren Gustafsson berättar att han ofta lyfte upp henne eller någon av hennes systrar på knät och sjöng för dem. Inte alltid var väl visorna så väl lämpade som barnvisor men han var alltid rolig och glad och tyckte om att få folk att skratta.

Andra kunde också vara slagfärdiga: Lotta i Anered fick förebråelser av sin bror för att det var kallt inne: "Du får la ulla", "Ulla å ulla" sa Lotta, "e de nön idé å ulla i e spruttekärre"! Antagligen höll brodern dörren uppe för länge och kanske det drog från fönstren. Gustav var annars inte frusen av sig. En gång när det var någon som tyckte att han hade det kallt inne gick han fram till termometern som hängde under spiskupan "Nä här är inte kallt, här är 18°". Då bodde han ensam, Lotta var död och han hade säkert inte tid att vara inne och elda.

När man talade om folk från de olika socknarna häromkring kunde ibland ord som Bergumstassar, Hisingebaggar och Lumbölingar användas. Angeredsborna kallades ibland i de andra socknarna för Angeredspösar.

Det fanns 2 bröder Cederholm i Gunnilse. De kallades för Store- och Lillemålarn'. Storemålarn' målade hus, lillemålarn' målade tavlor. De hade tydligen inte så stora förtjänster för vissa tider blev de tvungna att bo på Rågård, fattiggården. Ibland bodde de i Lyckhem, båtsmanstorpet, men så småningom byggde de sig en liten stuga i Rabackalid. På den lilla museiavdelningen i Småskolan har vi en tavla av "Lillemålarn'". Den har tidigare hängt i ett uthus hos Alice och Holger Fredman.

En ung man fick slut av sin flickvän, han blev så förtvölad att han sa: "Jag hoppar i åna"! (Åna = ån). flickan var hård men humoristisk: "Gör du så, men hoppa längs me' för du har så stora fötter så annars kommer du inte i". Samma unga dam sa om sin konfirmationshatt: "De va så mycke blommor på'n så jag begriper inte att ja fick gå i fre' för kor'a! (kora = korna)

Bilarna var sällsynta när vi var barn och när man skulle på kalas åkte man efter häst i en "åkvagn". En del hade riktigt eleganta vagnar men de flesta var med ett fast och ett löstagbart säte. På så sätt kunde ju vagnen lastas när man t ex skulle till torget. När man åkte hem efter något kalas hade hästarna bråttom, då kunde det vara ganska kusligt att åka på den höga vagnen i mörkret, vägarna var ju ofta väldigt ojämna. Ernst Hallgren hade en kombinerad bil år 1930. Den kunde användas både som last- och personbil.

Vägen Gunnilse - Rösered har alltid varit krokig. Någon sa en gång att den var så krokig att man riskerade att möta sig själv! Under åren 1921 - 22 rättades vägen till genom Södra Sveriges nödhjälpsarbete. En sten är rest som minne av detta vid den gamla Ekevadsbron.

Vi har talat lite om backarna, "liderna" (lierna på riktigt gammalt språk) efter Gunnilsevägen. Ekevadsliderna eller skall de kanske heta Ekevardslierna?

"Klövelia" backen upp från slätten till Berghalla där Klöven hade ett litet ställe, Han flyttade så småningom till Ramnebacken. Vi minns en lada som stod kvar.

"Smelia" från Mellangården till Ekebacken, där har verkligen legat en smedja på åkern en gång. Det gamla Varphåla låg också där, var kommer det namnet från?

Till sist har vi "Lussehögslia" som också kallas Björkelundsliden från Storegården upp till Lussehög. Namnet Lussehög är gammalt och glömt av nästan alla, kullen heter sedan länge Lövkullen.

Det pågick också nödhjälpsarbete under 1930-talet och år 1945. Gråbovägen rättades till och breddades. Nödhjälpsarbete förekom dessutom i stenbrottet vid Lexbydalsvägen, då var det Arbetskommissionen som stod för arbetet.

Henry Svensson har berättat om Viktor Sjögren, Bergum som anlade den gamla fina muren runt Nya Kyrkogården i Angered. Han fick 1700:- för stenen och allt arbete med att bygga muren! Tyvärr revs muren delvis när kyrkogården utvidgades.

I boken "Folkliv och Folkdikt i Wättele Härad under 1800-talet av Helmer Olsson har Augusta Augustsson, Krokryd f. 1863 d. 1938 berättat:

Det var en bonde som gick och plöjde nedanför Lesberget. Rätt som det var hörde han någon i berget ropa: "Nu gick mi gressla söner". (Gressla = brödspade.) "Kast ut 'a ska ja laga na'" sa bonden. När han plöjt en stund till låg gresslan utanför berget och han lagade den. Lite senare var gresslan borta och där låg 2 halva kakor bröd, en till bonden och en till drängen. "Det skall faen äta trollbröd" sa drängen. Bonden åt upp sin kaka och det mädde han bra av, men drängen blev sjuk.

Lesberget var också känt för sin drake. Han kom fram ur berget på midsommarnatten och gick ner till Lärjeån för att dricka. Han var så lång att fast det är några hundra meter ner till ån kom han aldrig helt och hållet ur berget. När han druckit sig otörstig backade han tillbaka in och bergväggen slöts efter honom. Lesberget ligger öster om Gunsered. Denna saga är också berättad av Augusta Augustsson.

På Angered Högar står 2 stenar som vänder sig var gång de känner lukten av nybakt bröd. Handlar det om våra bautastenar?

I min fars ungdom fanns det ett bränneri i Angered och där brände de mellan den 24/10 - 24/4. Efter den dagen kom länsman och kontrollerade att de hade slutat. Brännebröten d v s brännvinsapparaten förvarades på sommaren på en vind ovanför läktaren i kyrkan!

Vi tror inte riktigt på den här historien men vem vet? Däremot vet vi att det fanns "snölag" som alla bönderna måste vara med i. Vägen skulle hållas framkomlig varenda dag för posten måste ju fram. Om det så var juldagen måste de ut för då skulle ju åtminstone prästen ha bra väg.

Lite om väder

Om vädret sas följande:

Lyhördhet från norr - det blir kallt.

Lyhördhet från öster - det blir snö.

Om man hörde Partilletåget i söder - det blir påbära (snö) inom 3 dagar.

Om man hörde "Sketbjörn" en båt som gick med konstgödning på Göta Älv och som signalerade för att få hjälp med avlastning - det blir snart väderombyte.

"Solulv" strålrning kring solen betydde också väderombyte.

"Kommer åskan från Öster så stannar den vid Bergums kyrka".

"Om sola skiner på västa moln på morron, så blir det regn innan kvällen".

En rodnad afton gör en klar natt.

En rodnad morgon gör en våt hatt.

Månen nytändning:

Månen tänds i norr = då blir det kallt

Månen tänds i söder och ligger = oväder.

Månen tänds i söder och står upp = mulet väder

Många påstår att de sover dåligt vid fullmåne.

Småbarnskläder fick inte hängas ut till tork innan barnen var döpta.

Vi vet inte om de var rädda för "den onde" eller trollen men med hög barndödlighet i Sverige på den tiden var det inte så underligt att man följde gamla seder och bruk. Den här seden försvann nog före 1920.

"Tattare och luffare"

"Tattarna" reste tydligen runt med häst och kärra, ibland arbetade de med förtenning eller slipning. De bad ofta om logi i avlägset liggande gårdar eller stugor. Då skickade de gärna in en ung mor med ett litet barn för att hon skulle be om natthärbärge. I gården kunde de ju inte skicka ut henne i mörkret igen och sedan hon väl fått löfte om att stanna kom alla de andra också in. Männen hade rykte om sig att de hade dåligt humör och långa knivar och att de dessutom kunde hämnas om de blev utkörda så de fick stanna. I Krokryd har Mimmi och Nicoline berättat om ett sådan besök: "Vi hade just tänkt lägga oss när de kom. De var många, en väldig massa barn och vi skulle bädda på köksgolvet åt kvinnor och barn, karlarna skulle ligga i ladan. Vi bar in vatten och värmdes för att de skulle få tvätta sig". Nicoline gick upp på vinden för att ta ned bolstrar och dynor. När hon kom tillbaka med en stor gammal bolster som tidigare legat i en 2-mans träsäng utropade en av kvinnorna - "Oh en sån bra bolster där får plats 2 st på den" Nicoline trött; "2 stycken, där får väl plats minst ett dussin".

Så småningom fick alla lagt sig, men det blev inte mycket ro den natten och alla drog en lättnadens suck när "tattarföljet" drog vidare nästa morgon. Då hade alla druckit kaffe och för Mimmi, Nicoline och deras mamma Augusta återstod att städa upp. Augusta synade sängkläderna och hittade ohyra men hon visste på råd. Bolstrar, filter och dynor lades ut på den stora myrstacken och myrorna gjorde ett gott arbete. På eftermiddagen kunde de bära upp sängkläderna på vinden igen!

Åke Svensson berättade från skärtorsdagen 1932 hur han med 2 skolkamrater Elsa och Villy Hansson gick till skolan. "Tattare" hade slagit upp tält invid vägen och när barnen gick förbi kom en man ut från tältet. Barnen blev rädda, de hade hört många historier om tattare och tänkte att här är det bäst att springa. De sprang allt vad de orkade och "gubben" som kanske trodde att de hade haft något fuffens för sig sprang efter dem. Trötta och andfådda kom de fram till småskolan, Åke och Villy gick i första klass, Elsa i andra. Ingen av dem vågade tala med de andra barnen eller lärarinnan om sin upplevelse. Rädda och tysta satt de i skolan och funderade över hur de skulle våga gå hem. Elsa kom på lösningen, de gick landsvägen till Rågård och sedan stigen upp till Rabacka. Där mötte de Fina, Elsa och Villys mamma och hon lovade dem att om tattarna fanns kvar efter påsk så skulle hon följa dem till skolan.

Luffarna kom från Göteborg. De låg på ugnarna i tegelbruken, i lagårdar eller hölador. Det var bristen på arbete som drev dem ut på vägarna och de försvann när tiderna blev bättre och det blev gott om arbete.

Alf Svanman var en av dessa som gick på luffen och tog tillfälliga arbeten. Då han fick höra att Evert Hallgren annonserat efter hjälp med höbärgning gick han dit och fick arbete. Han ville ligga i lagården, kanske kände han sig friare där, var kanske rädd att bli mer påpassad inne i huset. När höet var inkört gick han vidare, men sedan återkom han år efter år när det var tid att ta itu med höet.

Plåtis kom varje år till Storegården. I en väska och ett bylte inpackat i gråpapper med snöre om hade han sina ägodelar och dem bar han med sig. Efter att ha hälsat och fått tillåtelse att övernatta gick han till lagården där han bäddade i en tom kalvkätte. Bädden bestod av halm, en säck stoppad med hö, samt en hästfilt. Det gick några år då han uteblev. Han var då säkert över 70 år och ingen trodde att han skulle återkomma. Eftersom han brukat bo på Fjällbo på vintrarna kanske han hade slagit sig till ro där, kanske var han död ingen visste. Då, en vacker sommardag körde en taxi in på gården, ur klev "Plåtis" lite mödosamt med sin väska och sitt bylte. Han gick till köksdörren som vanligt och bad att få ligga i lagården. Naturligtvis var han välkommen! En enda natt ville Plåtis känna på friheten och äventyret igen. Nästa kväll väntade sängen och ordningen på Fjällbo.

Pirren (Erik) gick sin egen trad, Gunnilse, Skår, Bergum och Mollsjönäs, han gick också ute på Hisingen.

Många sökte arbete. En man kom till Rågård och bad om arbete. Kanske han hade varit på många ställen tidigare för bonden tyckte synd om honom. "Jag har inte arbete för dej, men jag kan skriva ut ett bra betyg åt dej i alla fall"

Skärsliparna gick från hus till hus och slipade knivar, saxar o.s.v. Det var 2 bröder men de var sällan sams. Man kunde höra dem på långt håll, de grälade och skrek åt varandra. Roland Gustafsson, Storegården talade om att de brukade övernatta hos honom. De ville ligga på logen. Då brukade de ta 2 papperssäckar var och genom att krypa ner i den ena säcken och skära hål i den andra som de sedan drog över huvudet, fick de ett slags papperssovsäck som säkert var ganska varm.

Gamla ord och mått

<i>Chikanera</i>	=	<i>Genera</i>
<i>Doningar</i>	=	<i>Saker</i>
<i>Dålig höven</i>	=	<i>dålig jäsning i bröd</i>
<i>En dött</i>	=	<i>Lite (t ex hö)</i>
<i>följa</i>	=	<i>1-årig märr</i>
<i>Hölla te</i>	=	<i>Laga till (om kläder)</i>
<i>Höveleaser</i>	=	<i>Hyvelspån</i>
<i>Kaffekälen</i>	=	<i>Kaffekitteln</i>
<i>Könla</i>	=	<i>Tända eller elda i spisen</i>
<i>Köva sej</i>	=	<i>Kvåvas</i>
<i>Követ</i>	=	<i>Kvavt</i>
<i>Pött</i>	=	<i>Knuffat</i>
<i>Skefta</i>	=	<i>Byta kläder</i>
<i>Riva</i>	=	<i>Räfsa</i>
<i>Snörpa ihop</i>	=	<i>Slarvig lagning</i>
<i>Verlagen</i>	=	<i>Varnånstans, var</i>

"Var la du riva verlagen = Var la du räfsan någonstans

Henry Svensson hade hört om ett roligt mått: En käpp + en snusdose + 2 fingrar.

Ett mått som ofta använts enligt Roland Gustafsson var kvarter. 1 kvarter = 6 tum. Oxar mättes strax bakom frambenen och en vanlig storlek på oxar var 12 kvarter. Alice Fredman visste att även grisar mättes så.

Gårdar småställen och deras ägare

Under vårterminen 1991 har vi i cirkeln talat om alla gårdar som funnits i Angered. Hela Angered var ju jordbruksbygd. Vi har försökt erinra oss gårdar och små ställen. Till vår hjälp har vi haft boken "Sveriges gods och gårdar" som trycktes på 1940-talet, en del släktforskning och våra egna minnen.

Industrialiseringen började naturligtvis efter Göta älv, där hade man ju bra transportmöjligheter. Redan 1874 byggdes Stekens Tegelbruk. Axa Kvarn och Bäckens Färgfabrik som byggdes lite senare kom också att ligga nära älven. I slutet av 1800-talet byggdes Bergslagens järnväg med Agnesbergs station och järnvägen blev en stark konkurrent till älvens person- och lasttrafik. Tegelbruket, kvarnen och färgfabriken har lagts ner, andra mindre industrier har kommit istället men de flesta Angeredsbor har sina arbeten förlagda till Göteborg eller andra platser. Hos oss i Gunnilse har Espered- Holmas vackra dalgång fyllts med rivningsmaterial, diverse skräp och avfall och gjorts till industriområde. Där finns nu ett 10-tal industrier. Vid Angereds Centrum på f.d. Gunnareds mark finns Tvättman och Brukens Hårdverkstäder.

Nu finns inte många gårdar kvar, de flesta köptes upp på 60-talet av Göteborgs Stad. Många av bönderna behöll sina boningshus och en rejäl tomt vid försäljningen. Många av de ungdomar som har växt upp i Gunnilse har byggt eller köpt villor här.

Vår bygd har ändrats, förr odlades alla åkrar, alla ängar och vägrenar slogs, allt gräs behövdes till kreatursfoder. Nu har ingen människa tid eller lust att göra sådant, vi är innerligt tacksamma mot dem som fortfarande vill bruka jorden, ha kor, ungdjur, hästar eller får som håller landskapet öppet. I de hagar som inte betats på ungefär 25 år har asp, al och tall växt upp till skogar som verkligen visar hur det kommer att bli när jordbruk och boskapsskötsel inte längre fungerar.

Enligt en intervju gjord med Elmer Larsson, Eriksgården fanns det ungefär 80 lantbrukarfamiljer i Angered 1940. Enligt samma intervju hade vi 1965 20 st. I "Gods och gårdar" är 56 Angeredsgårdar nämnda, vi har lyckats komma ihåg ungefär 70 st gårdar eller småställen.

Många gårdar har samma namn. Några av dem har säkert hört samman i en gård som kanske delats mellan syskon. Eriksgården, Larsgården, Gustegårdarna har naturligtvis uppkallats efter någon ägare.

Angered Eriksgården

Gården till släkten omkring 1879 då Anders Johansson och hans fru Emma f. Eriksdotter köpte den. Sonen, Axel H Johansson, gift med Hanna f Lindell, övertog efter fadern och nuvarande ägare är A H Johanssons dotter Rakel Johansson-Erenmalm. När V.G.J skulle byggas såldes mark från Eriksgården där sandgrop öppnades. Järnvägen lade stickspår från groppen och kunde på så vis lätt forsla sanden dit den behövdes. På åkern där sandgropen öppnades stod de 2 bautastenarna som vi tidigare nämnt.

Anders Johansson startade missionsförsamlingen i Gunnilse. Axel Johansson var ordförande i Angereds Byggnadsnämnd, vice ordförande i fattigvårdsstyrelsen och hade flera andra kommunala uppgifter.

Angereds Eriksgården

Gården till släkten 1896 då Johan Hallgren tillsammans med Petter Andersson i Gunsered köpte den. De delade gården så att den delen som låg närmast Gunsered kom att höra dit och att Johan Hallgren och hans hustru Emma f. Andersson behöll den södra delen. Boningshuset uppfördes 1902. Nuvarande ägare: Evert Hallgren, hans fru Sigrid f. Johansson död 1990. Barn: Sigbritt, Stig och Marianne.

Evert Hallgren har också sålt sand ur egen sandgrop samt haft ett åkeri som numera ägs av sonen Stig.

Angered Eriksgården

Gården till släkten 1896 då den köptes av Johannes och Sofia Larsson. Sonen Elmer Larsson och hans fru Anna f. Olausson övertog gården. Barn: Göran Larsson, Elmer Larsson var ordförande i Skogsvårdskommittén och Skogsbrandfogde. Huset finns kvar, gården är såld till Göteborg.

Angered Eriksgård, Björkhögen

Byggnaderna uppförda 1900. Ägare i början på 1900-talet var Mina och Karl Jönsson. Barn: Anna, Ellen, Rut, Signe och Inez. Mina och Karl Jönsson var de första i Gunnilse som öppnade sitt hem för frikyrkopredikanter. 1936 såldes gården till Ivar och Anna Carlsson som öppnade grusgrop. Hela den vackra gården är nu borta. Den låg där Skanska nu försöker fylla igen sin stora grop. Ivar och Märta Carlssons barn: Ingall, Reidar och Eva.

Angered Eriksgården, Hulta

Tidigare ägare Adolf Andersson f 1863 död 1952. Hushållerska Lina. Huset såldes till Haldis Berndtsson 1955, det är nu rivet. Gården såld till Göteborg.

Angered Eriksgård, Hulta

Gården köptes av Johannes Fredman 1879. Dottern Anna och hennes man Albert Andersson övertog så småningom gården. Barn: AnnMarie. Huset står kvar, gården såld till Göteborg. Nuvarande ägare av huset: Bo Persson med fru Annika f. Johansson. Barn: Karin, Anna och Lena.

Angered Eriksgården, Hultet.

Manbyggnad uppförd 1902. Petter och Anna Katarina Johansson köpte gården 1860 senare blev sonen Johan E. Pettersson och hans hustru Ida f. Andersson ägare. Barn: Ester, Harry, Ivar, Erik, Gunnar samt fostersonen Arne Samuelsson som med sin fru Vera är nu ägare. Barn: Sören

Angereds Eriksgård, Lyckhem

Nuvarande ägare: Åke och Henry Svensson. Gården är ett gammalt båtsmanstorp som inköptes 1922 av Karl Alfred Svensson och hans fru Ida f. Häggman. Karl Alfred Svensson var son till Sven Andersson och hans hustru Anna Stina Andersdotter. Innan Karl Svensson köpte Eriksgården bodde lille och store målarn där (Cederholm). En tid användes huset som hölada. Båtsmanstorp var svåra att få köpa, alla i roten måste skriva på d v s köparen måste ha namnunderskrifter från alla dem som tillhörde roten det blev sammanlagt nästan 50 namn. Detta tog honom ca 1,5 år att skaffa.

Angered Gustegården, Fredhem

Gården som tidigare delvis varit båtsmanstorp kom till 1924 genom köp av Hans Fredman som först arrenderade och sedan köpte marken. Husen är uppförda 1925. Hans Fredman var son till Maria och Anders Fredman och var född i Stenkullen. Han var gift med Emma Maria f. Karlsson. Barn: Anders, Evert, Signe och Holger. Nuvarande ägare: Holger och Alice Fredman. Barn: Roger, Lennart och Per-Arne. Marken såld till Göteborg.

Angered Gustegården

Ägare vi minns är Kellberg som köpte upp djur, slaktade och sålde kött. August T. Karlsson som köpte gården 1919, sonen Frank Karlsson gift med Jenny f. Franzen. Barn: Karl-Erik, Erling, Bertil, Inga Märtha, Gösta och Brita. Gösta Frankfelt övertog gården och brukade den till sin död 1984. Gården har en tid varit hästranch! Nu såld till Göteborg.

Gustegården Gamlegården.

En liten tid ägdes gården av Anna-Beda och Carl Albin Johansson som sedan flyttade till en villa i närheten. De hade 2 barn Erik och Bertil. Erik Johansson-Jarevall blev så småningom rektor i våra Angeredsskolor. Gamlegården köptes av Robert Gustafsson, Storegården och såldes så småningom till Skanska. Den blev sandgrop och håller nu på att fyllas sedan många år. Flera ägare som vi har ett svagt minne av är Paul, Evald och Dagmars föräldrar Aron och Sofia Magnusson. Paul och Evald startade en snickerifabrik i Gunnilse.

Angered Gustegården

Aron och Alma Andreasson köpte gården av den tidigare ägaren Mauritz Johansson ungefär 1890. Då flyttades boningshuset från St Lundby till Gustegården. Huset var timrat på dubbel bredd med vit panel och svarta fönsterfoder, 1-kupigt tegel. Lastbilscentralen köpte mark och öppnade sandgrop. Sista privata ägare var Hjalmar Andreasson son till Aron och Alma Andreasson. Alma Andreasson var barnmorska, anställd av Angered och Bergums socknar. Gården är såld till Göteborg och huset är rivet.

Angered Larsgården.

Köptes av Dan Johansons föräldrar Gustaf och Augusta Johansson 1914. De kom då från Fjällalunda Holm i Halland och bodde kvar på Larsgården till 1928. Då flyttade de till Berghalla och Robert Bengtsson övertog Larsgården. 1936 köpte Gunnilse Tegel gården och ett stort tegelbruk startades. Gårdens övriga marker arrenderades ut. Larsgården såldes till Göteborg på 1960-talet. Tegelbruket lades ner och på de stora åkrarna byggs nu en golfbana. Familjen Åke Pettersson har brukat Larsgården i många år.

Angered Mellangård

Släktgård sedan 1700-talet. Boningshuset flyttat från Stora Lundby 1840, en s. k. framkammarmstuga, timrad med röd panel, vita fönsterfoder och knutar. Veranda byggdes till 1935. Tak med 1 och 2-kupigt tegel. Sista privata ägare Gunhild och Herbert Robertsson. Barn: Ann Christin, Barbro och Eva. Herbert Robertsson var son till Johannes Larsson och hans hustru Anna-Stina född f. Johansdotter. Gården såld till Göteborg, huset är rivet.

Angered Stom

Släktgård sedan 1700-talet. Sista privata ägare kyrkvaktmästare Oscar Bäckman, son till Adolf Andersson och hans hustru Anna f. Andersson. Oscar Bäckman var kyrkvaktmästare vilket på den tiden innebar ringning för hand i kyrkans 2 klockor vid gudstjänster varje söndag och helgdag, morgon- och kvällsringing varje dag sommartid, helgmålsringning på lördagarna året om, vid begravningar och s k själaringingar dessutom skulle han "klämta" i stora kyrkklockan vid eldsvåda och mobilisering. Han skulle trampa kyrkorgeln innan den blev elektrifierad, kratta och rensa på kyrkogården mm. Gården såld till Göteborg men huset finns kvar.

Angered Stom

Gården har varit i släktens ägo i 3 generationer. Sista privata ägare Amalia Johansson-Gustafsson och Erik Gustafsson. Barn: Kurt och Eira, Fru Gustafssons barn i tidigare äktenskap: Elsa, Alice, Karl, Evald, Allan och Arne. Alice Johansson-Hovenius startade tillsammans med sin man Helmer Hovenius 1946 ett charkuteri i Gunnilse, vilket tyvärr lades ner år 1969. Se också Drisdalen. Gården är såld till Göteborg och huset är rivet.

Angered Stom, Holma

Anna, änka efter Martin Larsson sålde gården till Anna och Thor Andreasson 1924. Barn: Torsten, Henry, Maj-Britt, Ingegerd, Torvald och Ingvar. 1943 köpte Greta och Allan Gustafsson Holma. Barn: Bengt och Brita. Gården är såld till Göteborg, huset står kvar.

Angered Stom, Holma

Alida och Axel Carlsson ägde gården. Barn: Svea, Judit, Tora, Gunnar, Dagny och Bertil. Axel Carlsson köpte upp djur, slaktade och sålde kött. Några av barnen hade köttbutik i Runde basaren vid Kungstorget. 1924 köpte Thor Andreasson markerna och ägde dem till 1943 då de såldes till Greta och Allan Gustafsson. Gården är såld till Göteborg, huset står kvar.

Angered 7 "Binnans"

En liten gård som vi minns men som också helt försvunnit. Ägare var Hulda och Oscar Nilsson. En bror till Oscar, Karl Nilsson bodde kvar på gården hela sitt liv. Namnet Binnans kommer från att Oscars och Karls pappa "bann" dvs stickade. "Ingen kunde sticka så fort och bra som han". Karl arbetade i Axel Johanssons sandgrop. Gården låg där nu Skanskas stora sandgrop finns.

Angered Storegården

Salomon Alfred Hallgren hade emigrerat till Amerika från Brunns i Ulricehamnstrakten. Han träffade en svensk flicka i Amerika som hette Sofia och var från Eriksberg i Bergums socken. De gifte sig och fick en son Johan. 1869 reste de tillbaka till Sverige och köpte Storegården. De fick ytterligare en son Ernst. I början på 1900-talet övertog Ernst och hans fru Emma f. Johansson gården. Barn: Edit, Harry, Karl, Dagmar, Elin, Valborg och Anna-Lisa. Äldste sonen Johan köpte Angered Eriksgården Lyckorna.

Gården såld till Göteborg, huset är rivet.

Angered Storegården

Gården har varit i släkten sedan 1800-talet och vi känner till alla ägarna sedan dess: Gustaf Andersson f 1833 gift med Anna-Christina f, Gustafsdotter 1840 i Anered. Deras son Alfred Gustafsson född 1863 gift med Berta f. Johansdotter 1869. Sedan blev deras äldste son Robert ägare, han var gift med Anna f. Carlsson. Deras son Roland Gustafsson äger nu och brukar gården tillsammans med sin fru Eivor f. Henriksson och barnen Anders och Thomas.

Blomsterfina hette Josefina Johansson och var gift med Svante Johansson. De bodde bredvid Storegården i ett hus med stor tomt, kanske de arrenderade en del mark också. Vi var många som gick till Blomsterfina och köpte blommor. För 2 kr fick vi blommor så att det räckte till flera vaser. Fina visste mycket om blommor, inte bara hur man fick dem att trivas utan hon kunde även göra vackra buketter. Hon kände också till blommornas latinska namn. Barnen Frida, Siri, Lisa, Ragnar, Olle, Gerhard, AnnaStina och Gunnar.

Anneberg

Känner vi bäst under namnet "brevbärarns". Märtha och David Johansson ägde Anneberg och David var lantbrevbärare, en glad och trevlig sådan som var välkommen i alla hus. En bror till David som hette Erik Johansson bodde också på Anneberg, Märta och David Johansson hade 3 barn: Sven, Åke och Kerstin. Åke övertog lantbrevbäraryrket under några år och blev lika populär som sin far, tyvärr flyttade han från Angered. Anneberg blev sålt och nu heter ägarna: Eva och Gunnar Wallin.

Anered

Sista privata ägare Gustaf Gustafsson som övertog gården efter sina föräldrar Edvard Gustafsson och hans fru Tilda född Willen. Släkten har bott på gården sedan 1600-talet. G Gustafsson var 10:e kända generationen. Vi har släktregister från Anered på vår lilla museiavdelning i småskolan. Första kända namn Pehr Nilsson befallningsman över Lärjeholm och hans fru Gunilla Håkansdotter död 1691. Anered - Annered var då en gård på 1/2 mantal. Sista boningshuset var byggt på 1760-talet på enkel bredd, kök med öppen eldstad och jordgolv, 1 rum med murad "kakelugn", kammare och på senare tid ett tillbyggt kök och en kammare på vinden. Röd panel, vita fönsterfoder och fönsterluckor. Gården såld till Göteborg, huset revs och brändes 1975.

Annered

Anered och Annered har tillsammans bildat 1/2 mantal och varit en gård. Samma släkt har bott på gårdarna som ibland har slagits samman till en gård och senare genom arv delats. Ofta har gården ärvts av en dotter som gift sig och bott kvar. Holger E Zachrisson f 1922 död 1990 var sista privata ägare av Annered då 12:e generationen av samma släkt. Holgers farfar Karl Zachariasson var kusin med Gustaf Gustafsson i Anered. Holger Zachrisson var gift med Elsy född Lindgren. Barn: Gun, Ulla och Dennis. Anered-Annered är inte utsatt på Göteborgs nyare kartor över Angered, men ligger väster om Gunsered. Huset finns kvar men gården är såld till Göteborg och utarrenderad.

Bergsgården

Skogvaktargård under Lärjeholm. Hade en kvarn som ev uppfördes redan år 1570 enligt "Så var det då". Kvarnen kom så småningom att tillhöra Lärjeholm och 1895 köpte Göteborg den tillsammans med Lärjeholm.

Byn

Ett litet torp där Sandspåret nu finns. Tyvärr vet ingen av oss så mycket om det men där fanns tydligen en tröskvandring (Hästdragen tröska). Någon mindes "flickorna i Byn" Mia och Hildur, de var väl inte så unga men fick fortfarande heta "flickorna" eftersom de inte var gifta!.

Bläsebo Hjällbo

Gården till släkten 1918 genom köp av Karl Johansson och hans fru Gerda f. Johansson. Boningshuset byggts 1814. Barn: Ellen, Norma, Margit, Astrid, Gertrud, Kerstin och Gunnar. Elisabet och Gunnar Johansson brukade gården. Mer om gården finns att läsa i "Så var det då". Gården såld till Göteborg.

Drisdalen

Ett litet torpställe på Angered's Stoms skogsmark. Boningshus, lagård och jordkällare med små åkrar nedanför och en liten "lycka" längre in i skogen. Allt byggt och uppodlat av Karl Börjesson och hans fru Amanda. Barn: Oscar fosterbarn Ester Hedberg. Familjen hade tidvis flera pojkar som fosterbarn. Husen rivna, markerna nästan igenväxta. Marken har alltid tillhört Angered Stommen och såldes till Göteborg i samband med Stommens försäljning.

Elieberg i Agnesberg

Ägare Göteborg. Arrendator som ägde husen. Gustav V. Eliasson och hans fru Elin O. f. Jakobsson, Gustav Eliasson var son till August Eliasson och hans fru Johanna F. f. Johansdotter. Barn: Karin, Maj, Helga och Elvy. 1 boningshus är rivet men 2 hus står kvar.

Enekulsdalen

8/9 1856 sålde Lars Andersson 1/16 mantal kronoskatte för 2000 riksdaler riksmünt till Jonas Arvidsson f. 1825 och Kristina f. Pettersdotter 1830. De kom från Kolsveden och deras son Johan f. 10/3 1872 gifte sig med Maria Aronsdotter f. 1878 i Rördalen. De fick många barn och äldste sonen Hugo Arvidsson övertog så småningom gården. Han var gift med Ester f. Hedberg. Hugo och Ester Arvidsson hade inga barn, en brorson Karl Henry Arvidsson är nu ägare till Enekulsdalen men de mesta markerna är sålda till Göteborg.

Eriksbo Östergården

Wilhelm Lindeborg köpte gården 1934. Arrendator var efter år 1936 Anders W. Blomsten son till Hilma och Axel Blomsten. Anders Blomsten gifte sig med Astrid f. Silverberg. Senare övertog Erik och David Johansson arrendet på gården. Gården såldes till AB Alvelinpålar och senare till Göteborg. Huset är rivet.

Eriksbo Östra

Förste kände ägare Isak Beckman som 1852 efterträddes av sonen Johannes Beckman. Sedan blev dottern Amanda Beckman och hennes man Johan Olsson ägare. Deras son C,V, Olsson gift med Elin f. Johansson övertog gården. Barn: Evy. Gården såld till Göteborg, huset står kvar.

Espered

Sista privata ägare Aron Andersson stbh, brukare Ragnar Espefors och Karin f. Rydén. Barn: Lars, Gunnar och Marianne. släktgård sedan 1700-talet med stor mangårdsbyggnad och stor trädgård med ett 100-tal fruktträd. På gården finns en parstuga, ursprungligen boningshus, sedan tvättstuga, under 1920 - 30 talen uthyrd till sommargäster. Antagligen Angereds äldsta hus. Gården såld till Göteborg, huset står kvar.

Espered

Ägare Karl Johansson son till Johan Andersson och hans fru Britta f. Svensson. Karl Johansson var nämndeman i 18 år, vid sin död donerade han gården till Svenska Kyrkans Mission. Ragnar Espefors arrenderade gården från 1934 och köpte den 1943 av Kyrkans Mission. I "gamla" tider umgicks Angereds- och Mellbybor (Partille) mycket och man sa att Angered och Mellby bytte töser. Gården såld till Göteborg, huset står kvar.

Gunnared 1¹ och 1²

Sista privata ägare K. A. Lundgrens Stbh. Stor gård som bl a innehafts av släkterna Friedländer och Sinclair. Såld till Göteborg. Bl a är Angereds Centrum byggt på Gunnared gård.

Gunnilse Mellangård

Gården till släkten i början av 1700 talet. Sista privata ägare Sven Ericsson och hans fru Maj f. Eliasson. Sven Ericsson är son till Erik Johansson och hans fru Svea född Josefsson. Erik Johanssons föräldrar var Josef Johansson och h.h. Amalia f. Eriksson. Maj och Sven Ericsson barn: Maj-lis och Birgitta. I mangårdsbyggnaden, innehållande 2 lägenheter, bor nu förutom Maj och Sven Ericsson dottern Birgitta gift med Roger Svensson och deras barn Fredrik och Cecilia. Gården såld till Göteborg förutom hus, ladugård och stor tomtmark.

Gunnilse Mellangård, Berghalla

Ägare fr 1929 Gustaf och Augusta Johansson, Barn: Robert, Linnea, Edla, Daniel, Viktor och Anna. Gården har sedan bytt ägare vid minst 2 tillfällen och nu senast sålts till Göteborg. Sista privata ägare Ragnar Olsson bor kvar i boningshuset som innehåller flera lägenheter. Gården såld till Göteborg förutom hus med stor trädgård.

Gunnilse Nedergård

Sista privata ägare Elsa och Arvid Andersson. gården ligger nedanför "Stuguberget". Kring detta berg låg alla Gunnilsegårdarna samlade före skiftet, "Gunnilsebyn". Huset står kvar. Gården är såld till Göteborg.

Gunnilse Nedergård

Sista privata ägare var Gustaf och Ingrid Björnetun. Barn: Mats och Ulla. I och G Björnetun köpte gården 1950 av Johan Johansson och Elise född Gustafsson. Elise Gustafsson var född på gården som då varit släktgård sedan 1700-talet. Huset står kvar och ägs nu av Monica och Clas Gustafsson. Barn: Ingemar, Fredrik och Andreas. Gården såld till Göteborg.

Gunnilse Västergård

Gården till släkten 1850 genom köp av August Andersson och hans fru Sofia född Karlsson. Sonen Svante Andersson med fru Amanda född Andersson övertog gården som senare gick vidare till deras son Erland Andersson och hans fru Harriet. Barn: Margareta och Birgitta. Harriet och Erland Andersson var sista privata ägare av gården. Huset finns kvar, nybyggt ungefär 1965 och ägs av dottern Birgitta, hennes man Thomas Svensson. Barn: Rickard och Johan. Gården såld till Göteborg.

Gunnilse Västergård

Sista privata ägare Gunnar och Karin Gustafsson. Barn: Ingvar och Annika. Karin och Gunnar Gustafsson övertog gården av Gunnars föräldrar Ester och Gustaf Gustafsson som köpt den 1918. Huset står kvar, där bor nu Gunborg och Sven Svensson samt deras son Ronny som arrenderar Angereds Gård av Göteborg. Gården såld till Göteborg.

Gunnilse Västergård

Ägdes i början av 1900-talet av August, Edvin och Sofia Svensson. Efter August och Edvins död sålde Sofia gården delvis till polis Ahlman som ordnade en hund-, mink- och rävfarm. Delvis sålde hon till Erik och Ingrid Gustafsson som byggde en villa där nu Maj-lis och Leif Johansson med barnen Erik och Erika bor. Sofias gamla boningshus finns kvar och ägs nu av familjen Åke och Kerstin Aronsson.

Gråbacka

Adolf och Anna Andersson. Barn: 5 pojkar och 4 flickor, vi känner bara till några av dem: Jenny, Olga och Rut. Adolf Andersson var skomakare. Huset är borta, markerna sålda till Göteborg.

Gunsered

Anders Andreasson och hans fru Anna Chatarina Torstensdotter köpte Gunsered 1848. Sonen August Andersson och hans fru Anna Sofia Gustafsdotter övertog och så småningom tog deras son Johan Andersson och hans fru Emma f. Josefsdotter över gården. Barn: Edit, Jenny, Anna, Ester och Einar. Gården såldes 1945 till en herr Gude från Lerum som arrenderade ut den. Senare köptes den av fam Tell som i sin tur sålde till Göteborg.

Gunsered 2

Ägdes av Petter Andersson och hans hustru Eva Maria f. Gustafsdotter. Barn: Emma, Hulda, Karl och Hilda. Petter Andersson köpte Eriksgården Lyckorna tillsammans med Salomon Hallgren. Dottern Hilda och hennes man satte upp kvarn i Lärjeån. Kvarnen drevs först med vattenhjul senare med turbin. Stugan de bodde i står kvar men är i mycket dåligt skick Den ägs av fam. Silens. Petter Anderssons stbh sålde gården till Elsy och Gunnar Ivarsson som senare sålde till Erik Jansson. Han lät bygga en stor 3-lägenhetsvilla. Fastigheten ägs nu av MC-klubben Gamlestan.

Hjällbo Gård

Köptes redan 1918 av AB Pripps. Då boken *Gods och Gårdar* skrevs, ung år 1940, hette rättaren A.H. Johansson och var gift med Greta född Larsson. Barn: Gustaf, Hugo, Erik och ad. b. Karin.

Hjällbo Nedergård

Gården kom till släkten i slutet av 1800-talet. Sista privata ägare var fröken Emma Svensson. I "Så var det förr" har Anna-Lisa Nilsson som var syster Emmas fosterdotter skrivit om Hjällbo Nedergård.

Lesbergsgården

Ägdes av någon som kallades Sme-August. En son till honom, Sven Gustafsson ägde en lanthandel först vid Lövkullen, senare vid Gunnilse station. Gården ägs av Göteborgs stad. Husen är borta för länge sedan men uppe på berget finns fortfarande en gammal husgrund med trappor kvar.

Linnarhult Lidergården, Gråbacka

Gården köptes 1880 av Elin och Frans Nilsson. Sonen Johan G Nilsson gift med Helena född Albinsson övertog så småningom gården. De hade 4 barn: Rune, Birgit, Mary och Inger.

Linnarhult Nedregården

Inköptes av G.R. Holmsten och hans fru J. B. f. Nilsson tillsammans med svåger Nils Kristiansson år 1909. 1934 övertogs gården av A.L. Gunnar Holmsten. En syster Alida Holmsten bodde också där. Huset är rivet och gården såld till Göteborg.

Linnarhult Nedregården

Gammal släktgård. Förste kände ägaren Gustav Larsson. I uppgifterna från Gods och Gårdar är L. Ivar Andersson och h.h. Klara M. f. Ljungblad ägare. Barn: Rut. Ivar Andersson var nämndeman, ordförande och kassör i fattigvårdsstyrelsen och hade många andra offentliga uppgifter. Gården såld till Göteborg, huset ägs nu av Elsa Carlsson.

Linnared Nedergården

Släktgård. Ägare John Emil Andersson och hans fru Hilda f. Johansson. Barn: Henry. Senare ägare Ivar och Astrid Gustafsson som efter några år sålde till Göteborg. Huset är rivet.

Linnared Övergården, Nordens

Gården köptes 1933 av Axel B. Andersson g.m. Emma f. Larsdotter. Barn: Ernst, Karl, Oskar, Astrid, Märta, Göta, Evert, Greta, Lennart och Kurt. Gården såld och styckad till tomter på 1940-talet.

Linnared Övregården

Hade varit i samma släkt sedan 1600-talet. Manbyggnaden som omtalades i Gods och Gårdar var ca 300 år gammal. Majken Hansson som står omtalad i avsnittet om Rågård Fattighus sid 13 berättar om boningshuset. Det var ett långt hus, lagården sammanbyggd med mangårdshuset. I köket jordgolv och en brunn där man tog upp vattnet med en "stope", en träbytta fästsatt på en trästång. I kammaren fanns trägolv och tak med synliga bjälkar. Taket var tapetserat med gamla tidningar. Under tiden Majken bodde där rasade taket delvis in (ung år 1925). 1930 köpte Byggnadsindustri, förening u.p.a. Göteborg gården av änkan Selma Carlsson. Hennes man Anders G. Carlsson f. 1878 var då död.

Linnared Övergården

Ägare: Bengt Thunberg trädgårdsmästare, son till John Thunberg och hans fru Tora. Huset byggt på dubbel bredd med vit panel och gröna fönsterfoder. Sald till Göteborg, huset rivet.

Lärjehed

Gårdens marker införlivades med Göteborg redan 1929. 1941 gjordes gränsbestämning 1945 - 1946 anlades koloniområdet. Gråbovägens sträckning över Lärjehed stensattes tidigt.

Lärjeholm

Ett gods som nämns redan på 1460-1470 talet. Riddare Erik Nipertz, dansk undersåte var då av Kristian I tillförordnad ståthållare på Gamla Älvsborg, Han hade köpt godset av Ingegerd Magnusdotter, maka till Jeppe Andersson enligt köpebrev 1463. Många av Göteborgs mest kända släkter har anknytning till Lärjeholm. Under den Wrangelska tiden brändes byggnaderna 2 ggr, både 1612 och 1645. Kungabesök har förekommit där bl a 1692 - 1693 då Karl XI mönstrade några av sina regementen. Detta besök fick Angered nytta av då vår kyrka i samband därmed fick ny predikstol och en vacker dopskål av hamrad mässing. Mangårdsbyggnaden blev så småningom mentalsjukhus, ett annex till Lillhagens sjukhus. Bostadshuset revs på 1960-talet, ägare Göteborg. Sista arrendatorn var Gunnar och Karin Gustafsson, Barn: Annika och Ingvar (de hade flyttat dit från Västergården, Gunnilse.)

Mulbacka Båtsmanstorp.

F. d. torpställe, senare sommarstuga. Byggt av resvirke och gråsten med rödmålad panel och vita fönsterfoder. S.k. sidkammarsstuga (ur jordregistret 1966).

Rågård

Boningshuset byggt i början på 1800-talet i dubbel bredd med 6 delad plan. Klätt med gul panel och vita fönsterfoder. Arrendatorsstuga tillhör. Sista privata ägare Greta och Gustaf Dahl. Barn: Karl Gustav, Anne-Margreth och Gunborg. Senare har gården ägts av en bilskrotningsfirma. Gården har varit fattiggård för Angered och köptes av Angered kommun av fam. Kullberg. Stora delar av Rågård görs nu till golfbana. Mangårdsbyggnad och ladugård är borta.

Rösered Nordgård

Gården till släkten 1870 då Edvard och Amanda Andersson köpte den. Sönerna Knut och Gustav Andersson brukade den först som sterbhus. Senare tog Knut och hans fru Majken f. Johansson över. Barn: Lena och Gunnar. Huset finns kvar, gården såld till Göteborg.

Rösered Nordgård

Gården till släkten på 1880-talet då Karl och Betty Josefsson inköpte den. Sonen David Josefsson och hans fru Karin övertog gården. Barn: Anita. Gården såld till Göteborg, huset borta.

Rösered Sörgården

Gården till släkten 1887 då August och Matilda Nyberg köpte den. Sonen A.T. Nyberg och hans fru Ida f. Ernstdotter övertog och så småningom sonsonen Valdemar Nyberg och hans fru. Gården såld till Göteborg.

Rösered Sörgården

K.A Lundgren. Slogs samman med Gunnared redan 1914. Såld till Göteborg, huset borta.

Sandvastan

Låg i Bergum på gränsen till Angered. Ägare Klara och Anders Johansson, son: Edvin.

Skärsjölund

Olof Olsson och hans fru Johanna f. Svensdotter köpte gården 1831. 1857 köpte dottern Sofia och hennes man Sven Gustafsson gården som senare gick vidare till sonen John Albin Gustavsson och hans fru Linnea K. f. Larsson. Barn: Karin, Gustav. Barn i tidigare äktenskap: Ingrid, Gunhild och Mary. Huset byggt på 1850-talet till större delen timrat med rödmålad panel och vita fönsterfoder, bagarstuga som senare användes som sommarbostad. Vackert beläget vid Skärsjön. Nuvarande ägare till gården och Skärsjölunds trädgård är Gustav Gustavsson.

Steken Stora

Gården till släkten 1901. Tegelbruk byggt 1804. Trädgård och växthusanläggning som utarrenderades. Ägare var när boken Gods och Gårdar trycktes, Ernst Nymansson Stbh och gården sköttes då av Ragnar Nymansson. Tegelmästare var Bengt Hugo Eriksson, Rättare: Gustav E. Pettersson. Visst område införlivades med Göteborg 1929.

Stia

Kyrkvaktmästare Olaus Clason som var ansvarig för värmen i kyrkan, hade ett litet ställe i Stia som han sålde till August Andersson. Stället har bytt ägare vid flera tillfälle och marken har delats upp till tomter.

Strandqvist Gård

Ägdes av Gustav Strandqvist. Gården hade varit gästgivaregård på 1800-talet, hus och lagård ligger kvar, ägare: Hugo Strandqvist.

Tolered lilla

Ägare M.A. Hallgren. Brukare Sven J Hallgren och hans fru Maria f. Jakobsson. (Enligt S. Gods och Gårdar)

Tolered Sörgården

Innehades från 1825 av disponent-direktören Anders Danielsson (född 1784 död 1839) som köpte gården av Osterman för 800 riksdaler banco. Redan 1837 sålde han tillbaka gården till Osterman. Anders Danielsson var Angereds för att inte säga Västsveriges store riksdagsman som företrädde bönderna i 27 härader, 1/12 av alla sveriges bönder. Vid sin död ägde han Gästgiveriet, Gårdsten Agnesberg. Han efterlämnade änka och 6 barn. Som ett slags pension fick änkan tillstånd att driva gästgiveriet i egen regi. Sveriges kvinnor hade inte rätt att driva egna företag på den tiden.

Anders Danielsson ligger begravd på Angereds kyrkogård. I Stämmoprotokoll från 1906 beslöts att medel skulle insamlas till gravvård åt A Danielsson, (Cementkant och järnkors med ängel).

Alla minns vi andra världskriget

Andra Världskriget 1939 - 1945 betydde för oss mörkläggning, ransonering av mat, kaffe, kläder och tyger, bil- och cykeldäck m m. Det betydde oro för dem som låg inkallade och rädsla för att vi skulle bli indragna i kriget. Det betydde också mycket mera arbete för kvinnor och barn på våra gårdar där allt arbete måste skötas även om bonden och vuxna söner var inkallade.

Köttransoneringen medgav ungefär 2 hg kött per person i veckan. Många skaffade därför kaniner eller en hushållsgris. Grisen pysslades om och göddes för att bli så stor som möjligt innan den slaktades. Man fick lämna kuponger för 40 kg rent kött även om grisen vägde över 100 kg. Uno Rolén berättar att de fött upp grisar i 3 omgångar. 2 av grisarna var lyckade men den tredje blev det ingen reda med, bara öronen växte på den och den liknade mest en schäferhund.

I kött- och charkuteriaffärerna blev det helt naturligt svinn när man styckade och skar. Inte heller fanns det de stora kylrum i butikerna på 40-talet som nu finns. Myndigheterna bestämde därför att kötthandlarna skulle få köpa 125 kg kött mot att han lämnade kuponger för 100 kg.

Alice Hovenius medgav att hon köpt en eller annan kalv kupongfritt från någon bonde som i sin tur kunde lura Sveriges Ransoneringskommission. En gång blev Alice erbjuden att köpa 52 kg kalvsylta som var ransoneringsfri. Det var egentligen för mycket men antingen måste hon köpa hela eller inte något alls. Alice slog till och hon fick sålt varenda bit. Det var nog i många av kundernas hem det serverades kalvsylta och rödbetor till middagen. Husmödrarna använde sin fantasi och i Sverige behövde ingen svälta fast någon påstod att räv och t o m grävling förekom någon gång på matsedeln. Kanske var det under första världskriget, då var ju allt mycket värre. Det var i alla fall fint om man kände någon jägare med bra jaktmarker.

Kaffet var av förståeliga skäl hårt ransonerat. Man rostade ärtor och provade olika surrogat, E4 hörde till de populäraste, men smakade ändå inte kaffe. Alice Hovenius berättar att hon en gång blev erbjuden att köpa riktigt kaffe "svart". Glad i hågen kokte hon av det men blev mycket besviken. Kaffet var sjöskadat och helt odrickbart! Tvål och tvättmedelsransonerna var små och i de moderna bostadshusen i Göteborg som hade badrum fick man varmvatten bara 1 gång i veckan. Alice Hovenius bodde i Göteborg 1940. Kl 03.00 på natten den 9/4 vaknade göteborgarna av alla flygplanen som flög över stan, på sin väg mot Norge. Alla människor gick ut ur husen och möttes på gatan. Det var oerhört kusligt.

Barnen från Göteborg evakuerades. Ester Elgblad hade sin mans systerdotter boende hos sig, flickan gick i Gunnilse Småskola en termin. Svärföräldrar, 1 systerson, 1 svägerska och hennes dotter bodde också där en hel vinter. Ester och Yngve Elgblad hade själva 2 barn Egon och Sonja. 10 personer samsades en hel vinter i 1 rum och kök samt en liten inbyggd veranda.

Matransoneringen kändes svårt men svägerskans far som hade skomakeri i Olskroken kunde ibland skaffa mat. Det var bönder som fick lagat sina skor mot att de lämnade mat istället. Det var ju skoransonering och även "halvsulning" kostade kuponger.

12 april 1940 mobiliserades massvis med hästar och militärer på Robert Gustafsson Storegårdens åker.

Vintrarna var kalla och snörika, ner till - 30° konstaterades ibland, en del brunnar sinade och vatten fick köras från Lärjeån till djuren. Dåliga skördar gjorde att man fick skära ljung till kreatursfoder, rötter av kvickrot tvättades i bäckar och dög också utmärkt som foder. Allt togs tillvara.

Herbert Robertsson berättar att han beordrades till Hornborgarsjön för att skära vass till kreatursfoder. Annars tillbringade han åren 1943 - 44 i Dalarna. Julen 1943 låg han vid norska gränsen, han var också med och byggde kulsprutevärn i Fjärås och på Gotland.

Evert Hallgren berättar att han "åkte ut" 13/4-1940. Han utrustades i Timmerdala, Skövde och deltog senare i en trafikpatrull. De åkte med tågen som gick genom socknarna vid norska gränsen i Värmland. Han minns också 5 veckor i tält i Jössefors utan möjlighet att komma ur kläderna! Efter det kändes det verkligen skönt att få bada bastu och ta på rena kläder.

Arne Lundin kom till Kullaberg i Skåne. Genom Öresund gick tyska konvojer dag och natt. En patrull på 12 personer skulle hålla vakt. Ett tyskt plan sköts ner, planet hamnade i vattnet och besättningen rodde i en gummibåt över till Danmark som var ockuperat av tyskarna. Arne Lundin var med om att bärga planet och bogsera in det till Mölle. Så småningom flögs det till USA. Arne låg också inkallad länge och bodde inte alltid så fint som på Kullagårdens hotell. Bl a låg han i Landskrona och Båstad.

Kalle Hallgren låg vid Vassbotten. Även han minns bastubadet som var så skönt och som verkligen behövdes. Där hemma fick hans systrar Dagmar och Elin ta över en hel del av hans sysslor bl a fick de köra ut gödsel. "Jag använde Kalles kläder då för det luktade ju så hemskt" säger Dagmar.

Einar Arvidsson utrustades i Karlsborg och låg också inkallad länge. Han berättar med ett leende att han läste i soldatinstruktionen att: En soldat i fält skall ha mycket och bra mat och han skall ta till vara varje tillfälle till vila och sömn". Det där stämde inte så ofta.

Holger Fredman arbetade vid kokvagnarna och han berättar hur det en gång regnade förfärligt. De försökte få lite regnskydd under en brygga som ledde upp till en loge, men även där var marken så våt att de "klafsade" kring i leran. Ärtor och fläsk skulle kokas. Fläsket skars och befriades från revbenen. Efter en liten stund kom de på att benen skulle nog koka med för att det skulle bli bättre smak. Sagt och gjort, benen lades ner i grytan men ingen hade väl tittat så noga på dem. Upp till ytan flöt mängder av vita maskar! Det gick inte att skumma bort dem och inte kokte de sönder. Första portionen serverades till befälet, åtskilliga kokta vita maskar följde med! Det dröjde inte länge förrän han kom ut och inspekterade kokplatsen, material rekvirerades och ett enkelt kokhus byggdes. Om någon åt av masksoppan minns inte Holger men att han själv avstod är vi fullständigt säkra på!

Maten ute i fält var nog ett problem för många. En lördagskväll kom Holger Zachrisson och hans kamrat cyklande hem. De hade "bonnat" = åkt iväg utan lov. 7 mil på kronans tunga cyklar. Hungriga och trötta satt de på kökssoffan, åt otroliga mängder tunna pannkakor och ostsmörgåsar medan Märtha Zachrisson, Holgers mamma ordnade matpaket åt dem. När de ätit var de dock inte tröttare än de kunde ta svängen om Björsareds dansbana innan de vid midnatt cyklade tillbaka igen. De hade tur, inget befäl hade lagt märke till att de hade varit borta hela natten.

Under krigstiden gick mycket få fartyg till eller från Sverige. De som gick,, gick i konvoj. Det vill säga att de följdes av krigsfartyg. Det var flera som blev torpederade eller "blev borta" på annat sätt oftast med hela besättningen. Det talades om spioner och quislingar. Våra fiskebåtar hade det svårt, tyska krigsfartyg kränkte svenskt territorium grovt, de sköt på svenska fiskebåtar och minerade våra svenska farvatten. Ubåten Ulven med 33 man ombord gick in bland de tyska minorna innanför den svenska 3-milsgränsen. Ingen överlevde. I radion kom alltid de tyska nyheterna först och längst. Från de allierade hördes inte så mycket. Transittågen från Tyskland gick genom Sverige till Norge, Vid Olskrokens station som var välbevakad, fick vi visa våra biljetter innan vi fick gå igenom stationen ut på perrongen. De tyska soldaterna hängde ut genom tågfenstren och vinkade. De såg ut att vara ungefär 16 år, tyska pojkar på väg till Norge. Tyskland hotade Sverige och svenska regeringen försökte undvika att vi drogs in i kriget.

Från Kviberg och Delsjöområdet lystes himlen upp varje natt av ljuskäglor som svepte runt. Man spanade efter tyska flygplan. En kväll lästes i radion upp en order om att alla som hade så stora släta åkrar att flygplan skulle kunna tänkas landa där skulle köra ut kärror, vagnar och redskap för att på så vis hindra en flygockupation.

Ester Elgblad och Henry Svensson berättar: Natten till den 5/9 1943 sköts en svensk 7,5 cm luftvärnsgranat som passerade över August Häggmans hus och fångades upp av ett "skåberg" bakom huset innan den exploderade. Alla väcktes upp av smällen och dagen efter gick många dit för att se vad som hänt. Göteborgs Posten uppmärksammade händelsen med en notis och bild på A Häggman och hans hyresgäst tagen vid den 15 cm djupa hålan i gråstensberget. A Häggman som var bergsprängare ansåg att granaten innehållit minst 10 kg dynamit.

Vi som under krigsåren var tonåringar tänkte inte så mycket på kriget. Vi skötte våra arbeten eller skolor, gick på bio på lördagskvällarna, det var ofta krigsfilmer. På sommaren var Björsareds dansbana samlingsplats. Där dansades till levande musik, där fanns skjutbana och en liten kaffeservering. Dit kom ungdomarna cyklande, ofta långa vägar. Utedansbanorna var mycket populära, det fanns inte bara Björsareds, man kunde också cykla till Bönnereds, Lerums eller till Kungälv som hade 2 dansbanor i Parken. Ibland var det dans på någon loge och några gånger på sommaren ordnades dans på Säve vid flygfältet.

Naturligtvis önskade alla att kriget skulle ta slut och vi blev glada när Amerika kom till undsättning. Efter Rysslands avskyvärda anfall mot Finland hade ryssarna inga sympatier i Sverige. Unga svenska pojkar hade gått ut som frivilliga mot dem och många finska barn var evakuerade till Sverige. Ändå var vi glada över deras hjälp mot Tyskland.

Om vi var lite skrockfulla gick vi ut på nyårsnatten för att se om åren frös ihop. Om det blev tö skulle det nya året komma med stora förändringar, då skulle säkert kriget sluta. Tö på nyårsnatten blev det först 1944 - 45 men då anade vi redan att kriget snart måste ta slut. I början på maj fick vi fred i Europa.

Rättelser i den tidigare sammanfattningen:

Sid 8: Sven Gustavsson sålde affären till August Hallén. När A H dog skötte hans fru och son affären till 8/6 1933 då Dan Johansson övertog den.

Sid 18. Josefina Hallberg var född i Rönnäng 14/11 1884, hon dog 14/2 1961 i Angered.

Sid 26. Skogsbranden 16/5 1940 skall vara 19/5 1940, storbranden som gick i 3 socknar, flera brandkårer, militär från Kviberg och många frivilliga deltog i släckningsarbetet. Branden 1953 skall vara 1951 då det brann 2 ggr på en vecka mellan Långvattnet och Bredvattnet.

Tillägg till Första Världskriget

Roland Gustafsson, Storegården berättar att hans farfar Alfred Gustafsson en gång under första världskriget köpt en häst för 4.000 kr. På den tiden var allting fruktansvärt dyrt (efter den tidens penningförhållanden) 1 kg hö kunde kosta 1 kr. En vanlig hässja kunde väga 500 kg. 1 höstack ung 75 kg. 1 kg smör kunde kosta 50 kr, ransoneringen fungerade inte. 1 par barnskor kostade också ungefär 50 kr.